

Forordning om afledning af vand fra marker, enge, moser og åer, 25. juni 1790

Kilder

Kildeintroduktion:

Forordning angaaende skadeligt Vands Afledning til Agres, Enges og Mosers Forbedring i Danmark udsendtes den 25. juni 1790 og fastlagde rammer omkring dræning af marker, enge og moser, samt oprensning af åer. Loven var en del af den større reformproces af dansk landbrug, der har fået betegnelsen landboreformerne, og som fandt sted i sidste halvdel af 1700-tallet. Reformerne havde det fælles mål, at man fra forvaltningens side ønskede at optimere og effektivisere det danske landbrug. En central figur i denne proces var godsejer og finansminister Christian Ditlev F. Reventlow (1748-1827), der også var en af drivkræfterne bag denne forordning.

I 1700-tallet og langt op i 1800-tallet blev vandet fra vandløb og søer anset som et problem og ikke en ressource. Der var intet, der hindrede dyrkningen af jorden og forbedringen af jordbruget mere end det såkaldte *skadelige vand*, der ikke kunne afledes. Derfor argumenterede man i forordningen for en række tiltag, der skulle sætte regler omkring den lokale forvaltning af vandløb. Der var i stigende grad fokus på at dræne landbrugsjorden, tørlægning af moser og kær, og afledningen af vandet gennem bække og åer. Forordningen bekendtgjorde, at jordejere med jord ned til vandløb skulle sørge for gentagen oprensning og grødeskæring og således sikre effektiv bortledning af overskudsvandet fra marker, enge og moser. Forordningen udstak detaljerede regler for, hvordan man forvaltede denne proces lokalt.

Fr. ang. skadeligt Vands Afledning til 25 Jun.

Agres, Enges og Mosers Forbedring i Danmark. R. Kammeret. p. 49.

Nøiere bestemt v. Pl. 10 Nov. 1791. cfr. Fr. om Hegn 29 Oct. 1794. 7 § (*).

Gr. Med allernaadigst Velbehag seer Kongen den Fremgang, som Landvæsenet gjør i Danmark ved Fælledskabets Ophævelse. Og da Han anseer Jordbrugets Forbedring, som den sikkerste Kilde til at befordre almindelig Velstand iblant Hans Undersaatter, saa er det ved Anordningerne om Jordfælledskabets Ophævelse tilladt enhver at faae sine Jorder udskiftede, naar han det forlanger, og paalagt de øvrige Løbsiere, ikke alene ingen Hindring at lægge i Veien for dette nyttige Forretning, men endog at tage Deel i alle Omkostninger og det derved foresatbende Arbejde, endssom de selv kunde være stude endnu at blive i Fælledskab. Kongen har derved søgt deels at fæste enhver, som attraaer det, en friere Raadighed over sin Eiendom, hvorved mere, end ved nogen Befaling, Forbedringer befordre, deels og at tilpligte enhver at tage Deel i det, som befordre fælleds Nytte. Intet forhindrer mere Jordbrugets Forbedring, endog naar Fælledskabet er ophævet, end skadeligt Vand, som ikke kan afledes, og have allerede Fr. 29 Dec. 1758, 28 Dec. 1759 og 8 Mart. 1760 befalet Stifts- og Amtmændene i den Henseende: at Naerne af dem skulde foranstaltet opretholde: at alle de, som have Nytte af Vands Afledning, skulde tage Deel deri: og at anden Mand, naar det behøves, imod Gøtgjærelse skulde tillade, at den seer igennem hans Grund, og er det ved Fr. 23 Apr. 1781 end ydermere paalagt Rentekammeret at forskaffe Vedkommende al fornøden Hjelp til

(* See ang. Kiekskederne R. Br. 25 Jul. 1807.

Forordning om afledning af vand fra marker, enge, moser og åer, 25. juni 1790 som gengivet i Schous Udtog af Forordninger den 25. juni 1790. Se hele lovteksten her.

Forordning angående skadeligt Vands Afledning til Agres, Enges og Mosers Forbedring i Danmark. Rentekammeret p. 49.

Nøiere bestemt v. Pl. 10 Nov. 1791 cfr. Fr. om Hegn 29 Oct. 1794. 7 §.

Gr. Med allernaadigst Velbehag seer Kongen den Fremgang, som Landvæsenet gjør i Danmark ved Fælledskabets Ophævelse.[1] Og da Han anseer Jordbrugets Forbedring, som den sikkerste Kilde til at befordre almindelig Velstand iblant Hans Undersaatter, saa er det ved Anordningerne om Jordfælledskabets Ophævelse tilladt enhver at faae sine Jorder udskiftede, naar han det forlanger [...]

Intet forhindrer mere Jordbrugets Forbedring, endog naar Fælledskabet er ophævet, end skadeligt Vand, som ikke kan afledes [...]

1.) De største Lodseiere i enhver Aae, fra dens Oprindelse til dens endelige Udløb enten i Stranden eller og i de store ferske Søer, skal forderligst[2] søge at forene sig med alle de andre om, at enhver faaer sin Deel af vandet og udviist, den han, saavidt det efter Aaens Beskaffenhed er mueligt og fornødent, fra Aabredde til Aabredde tvert over, og ikke til Midtstrøms alene, bør grave og oprense, saaledes, at Arbeidet gaaer imod Vandfaldet, og at Aaen igjen, til Vandets behørig[3] Fremløb, faaer sin rette Dybde og Brede, og at af Mudderet omtrent ligemeget paa hver Side kastes i Land, hvilket den, der eier Grunden, selv derfra lader bortføre. Arbeidet skal, saavidt det i hele Aaens Strækning, efter foregaaende Besigtelse, behøves, af samtlige Lodseiere foretages paa hvad Tid dertil tienligst eragtes[4], og af dem alle samtlig fremdeles, paa beleilige Tider, fortsættes, indtil de dermed ere færdige, og Aaen ved derover tagen Synsforretning er befunden i forsvarlig Stand, da de siden paa samme Maade bestandig skal holde den vedlige. Og paa det at Arbeidet ikke formedelst nogens Efterladen[5] skal vorde opholdt, men at samme af alle dem, som paa begge eller enten af[6] Siderne have Paaløb paa slige Aaer, naar bemeldte Deling og Afpæling imellem dem er skeet, rigtigheden og i rette Tider, som meldt, kan vorde efterkommet; saa befales

Stiftbefalings- og Amtmændene, at de, enhver i de ham anfortroede[7] Districter, have nøieste Opsigt dermed, og til den Ende, saasnart mueligt, samle Landvæsens-Commissarierne, en Land-Inspecteur og vedkommende Lodseiere, for med dem at tage Aaernes hele Løb i Øiesyn, og derefter samtlig at overlægge, hvilke Aaer, til Vandets bedre Afledning fra Ager, Eng og Mose, behøve at oprenses, og Maaden, hvorpaa det fordeelagtigst kan skee og Arbeidet siden vedligeholdes, hvorved de skal søge at forene Lodseierne om det, som de finde at være til meest Nytte, og indsende den paa Stedet holdende og af de Nærværende underskrivende Forretning, tilligemed deres egen og Landvæsens-Commissariernes Forslag, til Rentekammeret, ved hvis endelige Kiendelse det, ligesom i Sager om Jordfælledskabets Ophævelse, skal have sit Forblivende.

...

2.) Naar nogen Jorddrot[8] finder, at hans Ager eller Eng kunde forbedres ved Vandets Afledning eller Afgravning igiennem andre Jorddrotters Jorder eller et Fælledsfang[9], da skal han derom henvende sig til vedkommende Jorddrotter, og søge mindeligen med dem at forene sig om de Steder, hvorigiennem Vandgrøfterne skulle trækkes: den Brede og Dybde, de skulle have: hvorhen Jorden udaf dem skal opkastet, og hvorledes jevnes: hvorledes Grøfterne for Eftertiden skulle vedligeholdes: hvad Gotgiørelse de Lodseiere skulle nyde, over hvis Grund Grøfterne trækkes: og hvad Deel enhver skal tage i Omkostningen og Gotgiørelsen. Skulde han ikke kunne forenes med Vedkommende, da skal han af Stift- eller Amtmanden requirere[10] Landvæsens-Møde paa Aastedet, i hvilket Landvæsens-Commissionen skal paakiende: hvor Grøfterne skulle løbe: hvor brede og dybe de skulle være: hvorledes med den opkastede Jord skal forholdes: og endeligen: hvilke der, foruden Reqvirenten, nyde Got af Vandets Afledning; da enhver Jorddrot af Landvæsens-Commissionen skal ansættes, med Hensigt til den rimelige Fordeel Vandets Afledning vil forskaffe ham, til at tage forholdsmæssig Andeel i Grøftens Gravning og øvrige medgaaende Omkostninger. Og skal derefter uvillige Mænd lovligen taxere, hvad aarlig Penge-Gotgiørelse der tilkommer dem, over hvis Grund Grøfterne løbe, saavel for den Jord, de derved tabe, som for Vedligeholdelsen af Grøfterne, der for Eftertiden skal paaligge dem.

3.) Skulde der i Henseende til Aaers, Bækkes eller Hoved-Grøfters Rensning opkomme Stridigheder om, hvad Anpart der skal tilkomme enhver at vedligeholde; da skal, saavidt Vedkommendes Forbindtligheder fra ældre Tider ikke lovligen kunne bevises, enhver tage Deel, eftersom hans Grund strækker sig med Vandløbet. Den, igiennem hvis Jorder det løber, skal vedligeholde det, saa langt hans Jord støder paa begge Siderne; den derimod, hvis Jord ikkun paa den eene Side grændser til Vandløbet, skal imod de paastødende Grundes Eier tage den halve Strækning, og kaste Lod med ham om, hvo der skal tage den øvre eller nedre Deel af Vandløbet. Dog, hvor locale Omstændigheder ved betydelige Aaer skulde gjøre det vanskeligt eller umueligt at følge denne Forskrift, formedelst Vandløbets eller Grundens Beskaffenhed, med mere, skal det staae vedkommende Grundeiere frit for, anderledes at forene sig, og i Tilfælde, at saadant ikke kan skee, skal Tvisten, som alle andre Landvæsens Sager, i et Aasteds Møde afgjøres ved Kiendelse af Landvæsens-Commissionen, og, om nogen Vedkommende dermed ikke er fornøiet, af Rentekammeret;

...

[1] Fælledskabets Ophævelse: udskiftningen af landsbyernes dyrkningsfællesskab var en central del af landboreformerne.

[2] Forderligst: hurtigst muligt

[3] Behørig: som det bør være

[4] Eragtes: anses for

[5] Efterladenhed: overbærenhed, undlade at gøre noget

[6] Enten af: hver af

[7] Anfortroede: betroede, have opsyn med

[8] Jorddrot: godsejer, lodsejer

[9] Fælledsfang: landsbyens fælles græsningsjord, fælleden

[10] Requirere: kræve eller anmode

Coast 2 Coast Climate Challenge

Denne artikel er udarbejdet i samarbejde med Coast 2 Coast Climate Challenge, der er et tværregionalt klimatilpasningsprojekt i Region Midtjylland. Et af underprojekterne udføres af Aarhus Universitets Centre for Environmental Humanities. Formålet med dette projekt er at undersøge, hvordan klimaet og klimatiske forandringer har påvirket kulturen i Region Midtjylland fra slutningen af sidste istid og til i dag, og det er således et klimakulturhistorisk projekt.

DEL PÅ FACEBOOK

DEL PÅ TWITTER

SEND TIL EN VEN

UDSKRIV

Relateret indhold

T Temaer

- › Stavnsbånd og landboreformer, 1733-1800

A Artikler

- › Miljøhistorie - hvad er det?
- › Landboreformer i slutningen af 1700-tallet
- › Gudenåen - ressourcer og forvaltning gennem historien
- › Dansk miljøpolitik, 1970-1993
- › Vandmøller
- › Den store Landbokommission 1786-1816
- › Herregården Bidstrup i slutningen af 1700-tallet: Gården og jordene
- › Stormflodernes tid – klima, natur og flytningerne af Nørre Vosborg i 1500-tallet

K Kilder

- › Brand-Forsikrings Anordning, 13. januar 1761
- › "Frygtelig var Vesterhavets Overskyllelse". Artikel i Den Viborger Samler, 26. februar 1825
- › Artikel af C. Wesenberg-Lund: Om Forureningen af vore ferske Vande, 1925
- › C.D.F. Reventlows Minerva-tale, 15. august 1788

Relaterede perioder

- › Reformperioden ca. 1750-1800

Emneord

Bo Fritzbøger Frederik 6. landboreformerne miljø og miljøpolitik

Om kilden

Dateret

25. juni 1790

Oprindelse

Rentekammeret, Schous Udtog af Forordninger den 25. juni 1790

Kildetype

Lov, forordning

Medietype

Tekst

Sidst redigeret

11. juni 2019

Sprog

Dansk

Udgiver

danmarkshistorien.dk

Eksterne links

- › Centre for Environmental Humanities
- › Coast to Coast Climate Challenge